

„Piramidės istorija“, arba kaip rašymą padaryti įdomu

Olga O. Kim, Rowan E. Wagner

Aprastai rašto darbai nesukelia didelio mokinių susižavėjimo. Todėl pamoką reikia organizuoti taip, kad vaikus sudomintų pats rašymo procesas, ir sykiu pasistengti palengvinti minčių dėstymą popieriuje. Mokyklos praktikoje paprastai pirmiausia sudaromas būsimo darbo planas, o tada mokiniai namie arba per pamoką rašo rašinį ir paskui atiduoda jį mokytojui tikrinti. Mokytojas, darbus patikrinęs, įvertina ir dažniausiai kaip pavyzdį geriausių jų skaito visai klasei. Tuo tarpu kiti mokiniai lieka nuošaly. Išeina taip, kad jų darbai dėmesio neverti, kad jie mąstė neteisingai ir negražiai.

Mes stengiamės išvengti tokių neigiamų mokinių emocijų ir norime jus supažindinti su strategija, kuri padeda tai daryti ir paverčia rašymą įdomiu užsiėmimu. Savo strategiją vadiname „piramidės istorijos“ kūrimu. Tikimės, kad ji padės bent iš dalies išvengti sunkumų, susijusių su rašymu. Siūlomoji strategija susideda iš trijų pakopų.

Pirmoji pakopa – mokiniai kolektyviai įrašo į piramidę žodžius, antroji – individualiai reiškia savo mintis, trečioji – tai, kas parašyta, aptaria visas kolektyvas.

Su šia strategija pirmąkart susidūrėme viename iš Anglų klubo, kuriam vadovauja Taikos korpuso savanoris R. E. Wagneris, susitikimų. Toks požiūris pasirodė naujas, įdomus, pritaikomas visokiam amžiui ir įvairiems dalykams. Kilo noras iškart išmėginti jį klasėje.

Būdama anglų kalbos mokytoja, aš pritaikiau šią strategiją rašant rašinėlius, atpasakojimus, įtvirtindama išmokus žodžius ir gramatiką. Štai konkretus pavyzdys, kaip taikyti „piramidės istoriją“ šeštojoje klasėje įtvirtinant paprastąjį būtajį laiką (*Past Simple*).

Dalykas: anglų kalba, šeštoji klasė.

Tema: paprastojo būtojo laiko (*Past Simple*) veiksmažodžių įtvirtinimas.

Tikslas: įtvirtinti mokinių žinias vartojant paprastojo būtojo laiko veiksmažodžius; ugdyti mąstymo įgūdžius; išmokyti nustatyti problemą ir rasti jos sprendimą.

Pamokos eiga

Prieš prasidedant pamokai, reikia ant lentos arba ant popieriaus lapo paruošti tokią schemą:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

Toliau mokytojas aiškina, kad šiandien visi vaikai bus tikri rašytojai, savo istorijų autoriai. Kad parašytų tokią istoriją, pradžioje jie bendromis pastangomis turės visi kartu pildyti lentoje pateiktą schemą.

Prieš pradėdant dirbti, paprašau suformuluoti taisykles, kurių turi laikytis visi darbo dalyviai. Mokiniai sukūrė tokias taisykles:

1. Pakeltos rankos teisė (atsakinėja tiksliai tas, kuris kelia ranką).
2. Pamokoje reikia būti dėmesingam ir aktyviam.
3. Būtina kantriai reaguoti į vienas kito nuomonę.
4. Negalima pertraukti kalbėtojo, reikia mokėti klausytis.

Kai taisyklės apibrėžtos, paprašau įrašyti į piramidę žodžius pagal šiuos žemyn einančius punktus:

1. Istorijos veikėjo vardas (veikėjas gali būti žmogus, gyvūnas, daržovė, negyvas daiktas).
2. Du žodžiai, apibūdinantys veikėją (išorė, amžius, būdo bruožai, ypatumai).
3. Trys žodžiai, aprašantys veiksmo vietą (šalis, vietovė ir t. t.).
4. Keturi žodžiai, nusakantys istorijos problemą (pinigai, pasiklydimas, skurdas, susitikimas, meilė).
5. Penki žodžiai, aprašantys pirmąjį įvykį (dėl ko istorija kilo?).
6. Šeši žodžiai, nusakantys antrąjį įvykį (kas atsitiko istorijos veikėjui ir jo aplinkai kilus minėtai problemai?).
7. Septyni žodžiai, apibūdinantys trečiąjį įvykį (kas daroma norint problemą išspręsti?).
8. Aštuoni žodžiai, nusakantys problemos sprendimą.

Iš mokinių pasiūlytų variantų išrenkame populiareesnį ir įrašome į piramidę. Štai ką įrašė mano klasės mokiniai:

1. Džina (šunelis)
2. Protingas, ištikimas
3. Kaimas, ežeras, krūmai
4. Inkšti, žaizda, liūdesys, žvilgsnis
5. Alkis, drebtis, šaltis, pamesti, pasiklysti
6. Letena, kraujas, konservų skardinė, nosis, ēdalas
7. Namai, bėgti, loti, mašina, kelias, ašaros, prašyti
8. Šerti, paltas, būda, pasivaikščiojimas, statyti, saugoti, ganyti, kaulai

Kai lentelė užpildyta, pasiūlau mokiniams sukurti savo istoriją remiantis pagrindiniais piramidės žodžiais. Kurdami mokiniai gali pakeisti žodžių formą (skaičių, linksnį, laiką ir t. t.), keisti juos vietomis ir netgi daiktavardžius – veiksmazodžiais, būdvardžiais ir pan. Pavyzdžiui, jeigu piramidėje yra žodis „liūdesys“, jį galima pakeisti žodžiais „liūdnas“, „liūdnai“ ar „liūdėti“. Svarbiausia sąlyga – kad išliktų pagrindinė žodžio reikšmė. Tai leidžia mokiniams kuriant istorijas jaustis laisvesniems. Dar viena sąlyga – pavartoti kuo daugiau paprastojo būtojo laiko veiksmazodžių.

Mokiniai kuria istorijas 10-15 minučių, o paskui kiekvienas supažindina su savo pasakojimu. Pateikiame vieną tokių istorijų, sukurtą remiantis anksčiau pateikta piramide:

Aš turiu šuniuką. Jo vardas – Džina. Jis labai ištikimas ir protingas.

Praeitą vasarą visa mūsų šeima atostogavo pas senelę kaime. Karą patraukėme prie ežero maudytis ir išgirdome netoli nuo kranto kažką gailiai inkščiant. Krūmuose radome mažą šunytį, kuris inkštė iš bado ir drebėjo nuo šalčio. Mes pamanėme, kad greičiausiai jis pasiklydo arba kas nors jį paliko. Tada paėmėme šuniuką ant rankų ir pamatėme, kad viena jo letenėlė visa kruvina. Žaizdelė buvo nedidelė. Netoliese radome besimėtančią skardinę nuo konservų. Ant šunelio nosies dar buvo matyti maisto likučių. Netoliese tėtis pamatė didelį šunį, kuris liūdnam žvelgė į mus. Mes paėmėme šunytį ir patraukėme namo. Didysis šuo sekė iš paskos. Bėgančio per kelią jo vos ne partrenkė mašina. Šuo sustojo prie vartų ir ėmė loti. Jo akys buvo pilnos ašarų. Jis prašė grąžinti šunelį. Mes nutarėme priglausti juos abu. Mažąjį pavadino Džeku, o didįjį – Džina. Senelė jiems davė ęsti, o mama pagydė žaizdą. Tėtis pastatė būdą, o aš atnešiau jį į seną paltą. Mes labai mėgstame eiti su naujaisiais draugais pasivaikščioti. Džina saugo namus, o Džekas gano žąsis. Pats didžiausias jo skanėstas – didelis kaulas.

Išklause istoriją, mokiniai nagrinėja kiekvieną situaciją. Ar galima gyvūną pamesti? Kokie to padariniai? Ką reikia daryti, jeigu negali išlaikyti gyvūnėlio namie? Ką darytumėte jūs, radę benamį šuniuką ar kačiuką? Pasitelkę šią strategiją, mes vienu metu ir gramatiką įtvirtinome, ir ugdėme kritinį mąstymą. Imdami pagrindinę medžiagą iš savo pačių sukurtos piramidės, mokiniai ją perdirbo ir susiejo su tekstu. Be to, jie mokėsi fantazuoti ir kartu tenkinti būtinus piramidės reikalavimus.

Aptariamoji metodika leidžia įveikti keletą pamokoje kylančių sunkumų. Pirmiausia dirba visi mokiniai: vienam ši piramidė – tarsi paspartis, kitam – galimybė išreikšti mintis, negaištant laiko faktų nustatymui. Spontaniškai kylantys faktai padeda išvengti iš anksto sugalvotų rašinių (kaip neretai atsitinka, kai darbą užduodama parašyti namie). Nesvarbu, kad vienas parašys vos kelis sakinius, o kitas – didelį ir puikų pasakojimą. Svarbiausia, kad visi mąstys pagal savo išgales.

Šioje pamokoje rašydami vieni mokiniai viską vertino autoriaus požiūriu, kiti stengėsi patys atsidurti aprašomoje gyvenimo situacijoje, o kai kurie buvo tarsi stebėtojai, vertinantys įvykius iš šalies. Bet nepriklausomai nuo to, kaip buvo į įvykį žvelgiama (iš vidaus ar iš šalies), visi mokiniai stengėsi išreikšti humanišką požiūrį į gyvūnus. Kalbinė užduotis, be abejo, taip pat egzistavo pamokoje, bet ji buvo glaudžiai susijusi su realiomis vaikus dominančiomis problemomis, ir jos buvo mokomasi gyvenimui, o ne pažymiui klasės žurnale.

Šią strategiją galima taikyti ne tik kalbos disciplinose, bet ir per kitų dalykų (ekonomikos, geografijos, sociologijos, istorijos, sveikos gyvensenos) pamokas. Taikos korpuso savanoris Rowanas E. Wagneris, vienas šio straipsnio autorių, daugelį kartų taikė ją per sveikos gyvensenos, ekonomikos ir sociologijos pamokas. Apibrėždami globalines problemas, mokiniai stengėsi rasti jų sprendimą. Pavyzdžiui, sveikos gyvensenos pamokose buvo aptariamose tokios temos: tuberkuliozė, ŽIV, higiena, tinkama mityba. Sukūrus istorijas, tema būdavo nagrinėjama: aptariamose ligų priežastys, plitimo būdai, profilaktikos priemonės, mokiniai diskutavo, kur veda abejingumas savo sveikatai, kaip ligoniui suteikti moralinę paramą.

„Piramidės istorija“ padeda ištyškinti mokinių mintis, kaip jie suprato temą, suvokti, kokia, jų nuomone, yra problema ir kokius jie regi jos sprendimo būdus. Bendrame aptarime ryškėja didžiulė nuomonių įvairovė, ir mokiniai atranda ką nors visiškai naują, kas ateityje galbūt iš tiesų padės spręsti realias jų gyvenimo problemas. Tokiose pamokose vaikai mokosi nepalikti problemos neišspręstos: juk būtinai reikia rasti kokią nors sprendimą. To rezultatas – vaikai patys prieina prie išvados, kad kiekvieną sunkumą būtina ir galima nugalėti. Jeigu mes juos išmokysime rasti sprendimą išgalvotose situacijose, bus lengviau tai daryti tikrame gyvenime.

Tikimės, kad aprašytoji strategija padarys jūsų pamoką įdomesnę ir veiksmingesnę, padės siekti iškeltų tikslų. Sėkmės!

Olga O. Kim – anglų ir vokiečių kalbų mokytoja. Dėstė anglų kalbą Kordajaus 1-ojoje gimnazijoje (Kazachstanas). Šiuo metu Tarptautinėje Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų federacijoje kuria socialinės mobilizacijos programą.

Rowanas E. Wagneris – buvęs Taikos korpuso savanoris sveikatos apsaugos srityje Kazachstane. Šiuo metu kaip Amerikos Raudonojo Kryžiaus atstovas Vidurinėje Azijoje kuria visuomenės sveikatos programas.
